HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

5 mai 2011 *

În cauza C-434/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Supreme Court of the United Kingdom, fostă House of Lords (Regatul Unit), prin decizia din 5 mai 2009, primită de Curte la 5 noiembrie 2009, în procedura

Shirley McCarthy

împotriva

Secretary of State for the Home Department,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul D. Šváby, doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), domnii E. Juhász și J. Malenovský, judecători,

* Limba de procedură: engleza.

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 octombrie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna McCarthy, de domnul S. Cox, barrister, și de doamna K. Lewis, solicitor;

— pentru guvernul Regatului Unit, de domnul S. Ossowski, în calitate de agent, asistat de domnul T. Ward, barrister;

— pentru guvernul danez, de domnul C. Vang, în calitate de agent,

— pentru guvernul eston, de doamna M. Linntam, în calitate de agent;

— pentru Irlanda, de domnii D. O'Hagan și D. Conlan Smyth, în calitate de agenți, asistați de domnul B. Lennon, barrister;

— pentru guvernul olandez, de doamnele C. Wissels și M. de Ree, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de doamna D. Maidani și de domnul M. Wilderspin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 25 noiembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) și a articolului 16 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO L 158, p. 77, rectificare în JO L 229, p. 35, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna McCarthy, pe de o parte, și Secretary of State for the Home Department (ministrul de interne, denumit în continuare „Secretary of State"), pe de altă parte, având ca obiect o cerere de permis de ședere depusă de aceasta.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentelor (1)-(3) ale Directivei 2004/38:

„(1) Cetățenia Uniunii conferă fiecărui cetățean al Uniunii un drept fundamental și individual la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de tratat și a măsurilor adoptate în scopul aplicării acestuia.

(2) Libera circulație a persoanelor constituie una dintre libertățile fundamentale ale pieței interne, care reprezintă un spațiu fără frontiere interne, în care libertatea este asigurată în conformitate cu dispozițiile tratatului.

(3) Cetățenia Uniunii ar trebui să constituie statutul fundamental al resortisanților din statele membre, dacă aceștia își exercită dreptul la liberă circulație și ședere. Este, așadar, necesar să se codifice și să se revizuiască instrumentele comunitare existente care tratează în mod separat lucrătorii care desfășoară activități salariate, cei care desfășoară activități independente, precum și studenții și alte persoane inactive, în scopul simplificării și întăririi dreptului la liberă circulație și ședere pentru toți cetățenii Uniunii."

4 Capitolul I din Directiva 2004/38, intitulat „Dispoziții generale", cuprinde articolele 1-3 din aceasta.

5 Articolul 1, intitulat „Obiectul”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește:

(a) condițiile de exercitare a dreptului la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;

(b) dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;

(c) restrângerile drepturilor menționate la literele (a) și (b) pentru motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.”

6 Articolul 2 din Directiva 2004/38, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive:

1. prin «cetățean al Uniunii» se înțelege orice persoană având cetățenia unui stat membru;

2. prin «membru de familie» se înțelege:

(a) soțul;

(b) partenerul cu care cetățeanul Uniunii a contractat un parteneriat înregistrat, în temeiul legislației unui stat membru, dacă, potrivit legislației statului membru gazdă, parteneriatele înregistrate sunt considerate drept echivalente căsătoriei și în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația relevantă a statului membru gazdă;

(c) descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținerea sa, precum și descendenții direcți ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera (b);

(d) ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera (b);

3. prin «stat membru gazdă» se înțelege statul membru în care se deplasează un cetățean al Uniunii în scopul de a-și exercita dreptul la liberă circulație și ședere."

7 Articolul 3 din Directiva 2004/38, intitulat „Destinatarii", prevede la alineatul (1):

„Prezenta directivă se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau își are reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, precum și membrilor familiei sale, conform definiției de la articolul 2 punctul 2, care îl însoțesc sau i se alătură."

8 Capitolul III din directiva menționată, intitulat „Dreptul de ședere", cuprinde articolele 6-15 din aceasta.

9 Articolul 6 prevede:

„(1) Cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pe o perioadă de cel mult trei luni fără nicio altă condiție sau formalitate în afara cerinței de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil.

(2) Dispozițiile alineatului (1) se aplică și membrilor de familie care dețin un pașaport valabil, care nu au cetățenia unui stat membru și care îl însoțesc pe cetățeanul Uniunii ori se alătură acestuia."

10 Articolul 7 din Directiva 2004/38 prevede:

„(1) Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

(a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau

(b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă sau

(c) — sunt înscriși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională și

— dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere sau

(d) sunt membri de familie care însoțesc ori se alătură unui cetățean al Uniunii care îndeplinește el însuși condițiile menționate la literele (a), (b) sau (c).

(2) Dreptul de ședere prevăzut la alineatul (1) se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru, în cazul în care însoțesc ori se alătură cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, cu condiția ca cetățeanul Uniunii să îndeplinească condițiile menționate la alineatul (1) literele (a), (b) sau (c).

(3) În sensul alineatului (1) litera (a), un cetățean al Uniunii care nu mai desfășoară o activitate salariată sau o activitate independentă își menține statutul de lucrător salariat sau de lucrător care desfășoară o activitate independentă în următoarele condiții:

[…]

(4) Prin derogare de la dispozițiile alineatului (1) litera (d) și ale alineatului (2) de mai sus, numai soțul, partenerul înregistrat în înțelesul articolului 2 alineatul (2) litera (b) și copiii aflați în întreținere beneficiază de drept de ședere în calitate de membri de familie ai unui cetățean al Uniunii ce îndeplinește condițiile prevăzute la alineatul (1) litera (c) de mai sus. Articolul 3 alineatul (1) se aplică în cazul rudelor directe pe linie ascendentă aflate în întreținerea cetățeanului Uniunii, precum și celor ale soțului sau ale partenerului înregistrat."

11 În capitolul IV din Directiva 2004/38, intitulat „Dreptul de ședere permanentă", articolul 16 din aceasta, intitulat „Regula generală pentru cetățenii Uniunii și pentru membrii familiilor acestora", prevede:

„(1) Cetățenii Uniunii care și-au avut reședința legală pe teritoriul statului membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani dobândesc dreptul de ședere permanentă pe teritoriul acestuia. Acest drept nu face obiectul condițiilor prevăzute la capitolul III.

(2) Alineatul (1) se aplică și în cazul membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care și-au avut reședința legală împreună cu cetățeanul Uniunii în statul membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani.

[…]

(4) Odată dobândit, dreptul de ședere permanentă se pierde numai în cazul unei absențe din statul membru gazdă pe o perioadă care depășește doi ani consecutivi."

12 Capitolul V din directiva menționată, intitulat „Dispoziții comune privind dreptul de ședere și dreptul de ședere permanentă", cuprinde articolul 22 din aceasta, care, sub titlul „Domeniul de aplicare teritorială", prevede:

„Dreptul de ședere și dreptul de ședere permanentă privesc întregul teritoriu al statului membru gazdă. Statele membre pot impune restricții teritoriale privind dreptul de ședere și dreptul de ședere permanentă numai dacă restricțiile respective se aplică și resortisanților lor."

Dreptul național

13 Conform reglementării din Regatul Unit privind imigrarea, resortisanții statelor terțe care nu au permis de ședere pe teritoriul Regatului Unit în temeiul acestei reglementări nu îndeplinesc nici condițiile pentru a beneficia de un permis de ședere în temeiul acestor dispoziții în calitate de soț al unei persoane stabilite în Regatul Unit.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

14 Doamna McCarthy, resortisant al Regatului Unit, are și cetățenia irlandeză. S-a născut și a avut întotdeauna reședința în Regatul Unit, fără a fi pretins vreodată că este salariată, persoană care desfășoară o activitate independentă sau persoană independentă din punct de vedere economic. Aceasta beneficiază de prestații sociale din partea statului.

15 La 15 noiembrie 2002, doamna McCarthy s-a căsătorit cu un cetățean jamaican, care nu este titularul unui permis de ședere în Regatul Unit în temeiul reglementării din acest stat membru privind imigrarea.

16 După încheierea căsătoriei, doamna McCarthy a solicitat pentru prima dată eliberarea unui pașaport irlandez, pe care l-a și obținut.

17 La 23 iulie 2004, doamna McCarthy și soțul său au solicitat Secretary of State eliberarea unui permis de ședere și a unui document de ședere conform dreptului Uniunii, în calitate de cetățean al Uniunii și, respectiv, de soț al unui cetățean al Uniunii. Secretary of State a respins cererile acestora cu motivarea că doamna McCarthy nu este o „persoană care îndeplinește condițiile" (în esență, un lucrător salariat sau o persoană care desfășoară o activitate independentă ori o persoană independentă din punct de vedere economic) și că, în consecință, domnul McCarthy nu este soțul unei „persoane care îndeplinește condițiile".

18 Doamna McCarthy a introdus la Asylum and Immigration Tribunal (denumit în continuare „Tribunalul") o acțiune împotriva deciziei adoptate de Secretary of State în ceea ce o privește, acțiune care a fost respinsă la 17 octombrie 2006. Întrucât High Court of Justice (England & Wales) a dispus reexaminarea acestei acțiuni, Tribunalul și-a confirmat decizia la 16 august 2007.

19 Apelul declarat de doamna McCarthy împotriva deciziei Tribunalului a fost respins de Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division). Doamna McCarthy a declarat apel împotriva deciziei acesteia din urmă la instanța de trimitere.

20 Domnul McCarthy nu a introdus nicio acțiune împotriva deciziei adoptate de Secretary of State în ceea ce îl privește, însă a depus o nouă cerere, care a fost de asemenea respinsă. Prin urmare, domnul McCarthy a introdus la Tribunal o acțiune împotriva acestei a doua decizii, iar Tribunalul a dispus suspendarea judecării cauzei în așteptarea unei decizii definitive cu privire la acțiunea doamnei McCarthy.

21 Acesta este contextul în care Supreme Court of the United Kingdom a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O persoană care are atât cetățenie irlandeză, cât și cetățenia Regatului Unit și care a avut reședința în Regatul Unit pe întreaga durată a vieții este inclusă în noțiunea «destinatar» în sensul articolului 3 din Directiva 2004/38[...]?

2) O astfel de persoană «a avut reședința legală pe teritoriul statului membru gazdă», în sensul articolului 16 din [această d]irectivă, dacă acesta nu a putut îndeplini condițiile impuse la articolul 7 din directiv[a menționată] […]?”

Cu privire la întrebările preliminare

22 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 14-19 din prezenta hotărâre, acțiunea principală privește o cerere de drept de ședere în temeiul dreptului Uniunii, formulată de doamna McCarthy, cetățean al Uniunii, și adresată unui stat membru a cărui cetățenie o are și în care a avut întotdeauna reședința.

23 Prin această cerere se urmărește în realitate să se confere domnului McCarthy, resortisant al unui stat terț, un drept de ședere în temeiul Directivei 2004/38, în calitate de membru al familiei doamnei McCarthy, având în vedere că un drept de ședere analog nu rezultă din aplicarea reglementării din Regatul Unit privind imigrarea.

Cu privire la prima întrebare

24 În prealabil, trebuie să se arate că, chiar dacă, pe plan formal, instanța de trimitere și-a limitat întrebările la interpretarea articolului 3 alineatul (1) și a articolului 16 din Directiva 2004/38, o asemenea împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a dreptului comunitar care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă această instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor respective (a se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 2007, ING. AUER, C-251/06, Rep., p. I-9689, punctul 38 și jurisprudența citată).

25 În această privință, trebuie să se constate că nici din decizia de trimitere, nici din dosar și nici din observațiile prezentate Curții nu reiese că doamna McCarthy a utilizat vreodată dreptul său de liberă circulație pe teritoriul statelor membre, nici cu titlu individual și nici ca membru al familiei unui cetățean al Uniunii care a exercitat un astfel de drept. De asemenea, este necesar să se constate că doamna McCarthy solicită un drept de ședere în temeiul dreptului Uniunii, în condițiile în care nu pretinde că este lucrător salariat sau persoană care desfășoară o activitate independentă și nici o persoană independentă din punct de vedere economic.

26 Prin urmare, prima întrebare a instanței de trimitere trebuie înțeleasă în sensul că prin aceasta se urmărește să se afle, în esență, dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 sau articolul 21 TFUE sunt aplicabile situației unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna

reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

Observații introductive

27 Cu titlu prealabil, trebuie amintit că cetățenia Uniunii conferă fiecărui cetățean al Uniunii un drept fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și a restricțiilor stabilite de tratate și a măsurilor adoptate în vederea aplicării lor, libera circulație a persoanelor constituind, pe de altă parte, una dintre libertățile fundamentale ale pieței interne, fiind, mai mult, reafirmată la articolul 45 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (Hotărârea din 7 octombrie 2010, Lassal, C-162/09, Rep., p. I-9217, punctul 29).

28 În ceea ce privește Directiva 2004/38, Curtea a avut deja ocazia să constate că aceasta urmărește să faciliteze exercitarea dreptului fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre care este conferit în mod direct cetățenilor Uniunii prin tratat și că aceasta are ca obiect în special întărirea dreptului menționat (a se vedea Hotărârea din 25 iulie 2008, Metock și alții, C-127/08, Rep., p. I-6241, punctele 82 și 59, precum și Hotărârea Lassal, citată anterior, punctul 30).

29 În plus, Curtea a constatat de asemenea că un principiu de drept internațional, reafirmat la articolul 3 din Protocolul nr. 4 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, pe care dreptul Uniunii nu îl poate ignora în raporturile dintre statele membre, se opune posibilității ca un stat membru să refuze propriilor resortisanți dreptul de a avea acces pe teritoriul său și de a avea reședința pe teritoriul respectiv, indiferent în ce temei (a se vedea Hotărârea din 4 decembrie 1974, van Duyn, 41/74, Rec., p. 1337, punctul 22, și Hotărârea din 27 septembrie 2001, Barkoci și Malik, C-257/99, Rec., p. I-6557, punctul 81),

principiul respectiv opunându-se și posibilității ca acest stat membru să expulzeze proprii resortisanți de pe teritoriul său ori să refuze dreptul acestora de ședere pe teritoriul său ori să îl subordoneze unor condiții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iulie 1992, Singh, C-370/90, Rec., p. I-4265, punctul 22, și Hotărârea din 11 decembrie 2007, Eind, C-291/05, Rep., p. I-10719, punctul 31).

Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2004/38

30 Prima parte a prezentei întrebări, astfel cum a fost reformulată de Curte, privește problema dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că această directivă se aplică unui cetățean aflat într-o situație precum cea a doamnei McCarthy, care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

31 O interpretare literală, teleologică și sistematică a acestei dispoziții conduce la un răspuns negativ la această întrebare.

32 Astfel, în primul rând, potrivit articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38, este destinatar al acesteia orice cetățean al Uniunii care se „deplasează" sau are reședința într-un stat membru, „altul" decât cel al cărui resortisant este.

33 În al doilea rând, deși este adevărat că, astfel cum a fost amintit la punctul 28 din prezenta hotărâre, scopul Directivei 2004/38 este să faciliteze și să consolideze exercitarea dreptului fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul

statelor membre conferit în mod direct fiecărui cetățean al Uniunii, nu este mai puțin adevărat că obiectul acesteia privește, precum reiese din articolul 1 litera (a) din directivă, condițiile de exercitare a acestui drept.

34 Având în vedere că, astfel cum s-a arătat la punctul 29 din prezenta hotărâre, șederea unei persoane care are reședința în statul membru al cărui cetățean este nu poate fi subordonată unor condiții, Directiva 2004/38, întrucât privește condițiile de exercitare a dreptului de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, nu poate avea vocația de a se aplica unui cetățean al Uniunii care se bucură de un drept de ședere necondiționată datorită faptului că are reședința în statul membru al cărui cetățean este.

35 În al treilea rând, din Directiva 2004/38 în ansamblu reiese că șederea pe care o are în vedere este legată de exercitarea libertății de circulație a persoanelor.

36 Astfel, mai întâi, articolul 1 litera (a) din această directivă definește obiectul directivei prin referire la exercitarea „dreptului" de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre. Un asemenea raport între liberă circulație și ședere reiese, în plus, atât din titlul directivei menționate, cât și din majoritatea considerentelor acesteia, considerentul (2) referindu-se de altfel exclusiv la libera circulație a persoanelor.

37 În continuare, drepturile de ședere avute în vedere de Directiva 2004/38, și anume atât dreptul de ședere prevăzut la articolele 6 și 7 din aceasta, cât și dreptul de ședere permanentă prevăzut la articolul 16, se referă la șederea unui cetățean al Uniunii fie în „alt stat membru", fie în „statul membru gazdă" și, astfel, reglementează situația juridică a unui cetățean al Uniunii într-un stat membru a cărui cetățenie nu o are.

38 În sfârșit, deși, precum s-a amintit la punctul 32 din prezenta hotărâre, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 desemnează ca „destinatar" al acesteia orice cetățean al Uniunii care se deplasează „sau" are reședința într-un stat membru, reiese din articolul 22 din directiva menționată că domeniul de aplicare teritorială al dreptului de ședere și al dreptului de ședere permanentă avute în vedere de această directivă privesc întregul teritoriu al „statului membru gazdă", acesta din urmă fiind definit la articolul 2 punctul 3 din directivă ca statul membru în care se „deplasează" un cetățean al Uniunii în scopul de a-„și" exercita dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

39 Prin urmare, într-un context precum cel din acțiunea principală, în măsura în care cetățeanul Uniunii vizat nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație și a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are, acest cetățean nu intră în sfera noțiunii „destinatar" în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38, astfel încât această directivă nu îi este aplicabilă.

40 Această constatare nu poate fi influențată de faptul că cetățeanul respectiv are și cetățenia unui alt stat membru decât cel în care are reședința.

41 Astfel, simplul fapt că un cetățean al Uniunii beneficiază de cetățenia mai multor state membre nu înseamnă că acesta și-a exercitat dreptul de liberă circulație.

42 În sfârșit, trebuie de asemenea să se arate că, în măsura în care un cetățean al Uniunii precum doamna McCarthy nu intră în sfera noțiunii „destinatar" în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38, nici soțul acesteia nu intră în sfera acestei noțiuni, dat fiind că drepturile conferite de această directivă membrilor familiei unui destinatar al acesteia nu sunt drepturi proprii membrilor respectivi, ci drepturi derivate, dobândite în calitate de membri ai familiei destinatarului (a se vedea, cu privire la instrumentele din dreptul Uniunii anterioare Directivei 2004/38, Hotărârea din

8 iulie 1992, Taghavi, C-243/91, Rec., p. I-4401, punctul 7, și Hotărârea Eind, citată anterior, punctul 23).

43 Rezultă de aici că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că această directivă nu este aplicabilă unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

Cu privire la aplicabilitatea articolului 21 TFUE

44 A doua parte a prezentei întrebări, astfel cum a fost reformulată de Curte, privește problema dacă articolul 21 TFUE este aplicabil unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

45 În această privință, trebuie amintit că jurisprudența este constantă în sensul că normele tratatului care reglementează libera circulație a persoanelor și actele adoptate în executarea acestora nu pot fi aplicate unor situații care nu prezintă niciun element de legătură cu vreuna dintre situațiile prevăzute de dreptul Uniunii și în care totalitatea elementelor relevante se limitează la interiorul unui singur stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française și Gouvernement wallon, C-212/06, Rep., p. I-1683, punctul 33, precum și Hotărârea Metock și alții, citată anterior, punctul 77).

46 În această privință, trebuie să se observe însă că situația unui cetățean al Uniunii care, precum doamna McCarthy, nu și-a exercitat dreptul de liberă circulație nu ar putea, numai pentru acest motiv, să fie asimilată unei situații pur interne (a se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Schempp, C-403/03, Rec., p. I-6421, punctul 22).

47 Astfel, Curtea a arătat în repetate rânduri că statutul de cetățean al Uniunii are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților statelor membre (a se vedea Hotărârea din 8 martie 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, Rep., p. I-1177, punctul 41 și jurisprudența citată). Pe de altă parte, Curtea a statuat că articolul 20 TFUE se opune unor măsuri naționale care au efectul de a-i priva pe cetățenii Uniunii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de acest statut (a se vedea Hotărârea Ruiz Zambrano, citată anterior, punctul 42).

48 În calitate de resortisant al cel puțin unui stat membru, o persoană precum doamna McCarthy se bucură de statutul de cetățean al Uniunii în temeiul articolului 20 alineatul (1) TFUE și, prin urmare, are posibilitatea de a se prevala, inclusiv față de statul membru de origine, de drepturile aferente unui astfel de statut și în special de dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, astfel cum a fost conferit prin articolul 21 TFUE (a se vedea Hotărârea din 10 iulie 2008, Jipa, C-33/07, Rep., p. I-5157, punctul 17 și jurisprudența citată).

49 Cu toate acestea, niciun element component al situației doamnei McCarthy, astfel cum a fost descrisă de instanța de trimitere, nu indică faptul că măsura națională în discuție în acțiunea principală ar avea efectul de a o priva de beneficiul efectiv al esenței drepturilor aferente statutului său de cetățean al Uniunii sau de a împiedica exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, conform articolului 21 TFUE. Astfel, neluarea în considerare de către autoritățile din Regatul Unit a cetățeniei irlandeze a doamnei McCarthy pentru a i se recunoaște un drept de ședere în Regatul Unit nu afectează în niciun mod dreptul acesteia de liberă

circulație și ședere pe teritoriul statelor membre și nici vreun alt drept care îi este conferit de statutul său de cetățean al Uniunii.

50 Trebuie să se arate în această privință că, contrar a ceea ce caracteriza cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Ruiz Zambrano, citată anterior, măsura națională în discuție în prezenta acțiune principală nu are ca efect faptul că doamna McCarthy va fi obligată să părăsească teritoriul Uniunii. Astfel, după cum reiese de la punctul 29 din prezenta hotărâre, aceasta beneficiază, în temeiul unui principiu de drept internațional, de un drept de ședere necondiționată în Regatul Unit, întrucât are cetățenia Regatului Unit.

51 Prezenta acțiune principală se diferențiază de asemenea de cea în care s-a pronunțat Hotărârea din 2 octombrie 2003, García Avello (C-148/02, Rec., p. I-11613). Astfel, în hotărârea respectivă, Curtea a statuat că aplicarea reglementării dintr-un stat membru unor resortisanți ai acestui stat membru care aveau și cetățenia unui alt stat membru avea drept efect faptul că acești cetățeni ai Uniunii purtau nume de familie diferite în raport cu cele două sisteme juridice implicate și că această situație era de natură să dea naștere, în ceea ce îi privește, la inconveniente serioase atât de ordin profesional, cât și privat, ce rezultau în special din dificultățile de a beneficia într-un stat membru a cărui cetățenie o au de efectele juridice ale unor acte sau documente întocmite pe numele recunoscut în celălalt stat membru, a cărui cetățenie o au de asemenea.

52 Astfel cum a arătat Curtea în Hotărârea din 14 octombrie 2008, Grunkin și Paul (C-353/06, Rep., p. I-7639), într-un context precum cel examinat în cadrul Hotărârii Garcia Avello, citată anterior, ceea ce era important nu era atât faptul că diversitatea numelor de familie era consecința dublei naționalități a persoanelor interesate, ci chiar faptul că această diversitate era de natură să dea naștere pentru cetățenii Uniunii implicați la inconveniente serioase care constituiau un obstacol în calea liberei circulații care nu putea fi justificat decât dacă se întemeia pe considerații obiective

și era proporțional cu obiectivul legitim urmărit (a se vedea în acest sens Hotărârea Grunkin și Paul, citată anterior, punctele 23, 24 și 29).

53 Astfel, în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Ruiz Zambrano și García Avello, citate anterior, măsura națională în discuție avea drept efect faptul că îi priva pe cetățenii Uniunii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de acest statut sau că împiedica exercitarea dreptului lor de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

54 Or, precum s-a amintit la punctul 49 din prezenta hotărâre, în contextul din prezenta acțiune principală, împrejurarea că doamna McCarthy are, pe lângă cetățenia Regatului Unit, și cetățenie irlandeză nu implică aplicarea unor măsuri dintr-un stat membru care ar avea drept efect să o priveze de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii sau să împiedice exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre. Prin urmare, într-un asemenea context, o astfel de împrejurare nu poate fi suficientă, singură, pentru a considera că situația persoanei interesate intră sub incidența articolului 21 TFUE.

55 În aceste condiții, trebuie să se constate că situația unei persoane precum doamna McCarthy nu prezintă niciun element de legătură cu vreuna dintre situațiile prevăzute de dreptul Uniunii și că totalitatea elementelor componente relevante ale acestei situații se limitează la interiorul unui singur stat membru.

56 Rezultă de aici că articolul 21 TFUE nu este aplicabil unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru, în măsura în care situația acestui cetățean nu presupune aplicarea unor măsuri dintr-un stat membru care ar avea drept efect să îl priveze de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii

sau să împiedice exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

57 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă după cum urmează la prima întrebare adresată:

— articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că această directivă nu este aplicabilă unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

— articolul 21 TFUE nu este aplicabil unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru, în măsura în care situația acestui cetățean nu presupune aplicarea unor măsuri dintr-un stat membru care ar avea drept efect să îl priveze de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii sau să împiedice exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

Cu privire la cea de a doua întrebare

58 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare adresată de instanța de trimitere, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

59 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE trebuie interpretat în sensul că această directivă nu este aplicabilă unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.

Articolul 21 TFUE nu este aplicabil unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru, în măsura în care situația acestui cetățean nu presupune aplicarea unor măsuri dintr-un stat membru care ar avea drept efect să îl priveze de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de

cetățean al Uniunii sau să împiedice exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

Semnături